

LIITE 7 (Sisäministeriön julkaisuja 2022:17)

Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke

Alueellisen tilanne- ja
johtokeskustoiminnan kehittäminen
(Itä-Suomi)

Valtteri Korhonen, Matti Arppe, Tomi Raittila, Tuomas
Pylkkänen, Mika Siitonen, Joni Himberg, Jani Tanskanen,
Pasi Markkanen

Sisäministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö

CC BY-SA 4.0

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke
Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)

Julkaisija	Sisäministeriö		
Tekijä/t	Valtteri Korhonen, Matti Arppe, Tomi Raittila, Tuomas Pylkkänen, Mika Siitonen, Joni Himberg, Jani Tanskanen, Pasi Markkanen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	18

Tiivistelmä

Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke ”6.1 Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)” keskittyi laatimaan ja käsittelemään alueellisen tilannekeskustoiminnan suorituskykyvaatimuksia. Hankkeessa hyödynnettiin Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten tilannekeskuksen (ISTIKE) käytännön toiminnasta saatuja kokemuksia sekä pelastuslaitosten paikallisten tilannekeskusten tuottamia tietoja.

Hankkeen tuotos toimii pohjana pelastustoimen alueellisten tilannekeskusten suunnittelussa ja toteutuksessa.

Den regionala beredningens gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt som stöder reformen av räddningsväsendet
Utveckling av regional lägescentral- och ledningscentralverksamhet (Östra Finland)

Utgivare	Inrikesministeriet		
Författare	Valtteri Korhonen, Matti Arppe, Tomi Raittila, Tuomas Pylkkänen, Mika Siitonen, Joni Himberg, Jani Tanskanen, Pasi Markkanen		
Språk	finska	Sidantal	18
Referat	<p>I den regionala beredningens gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt "6.1 Utveckling av regional lägescentral- och ledningscentralverksamhet (Östra Finland)", som stöder reformen av räddningsväsendet, låg fokus på att utarbeta och behandla kraven på prestationsförmåga för de regionala lägescentralerna. I projektet utnyttjades de praktiska erfarenheterna från lägescentralen för räddningsverken i Östra och Sydöstra Finland (ISTIKE) samt de uppgifter som räddningsverkens lokala lägescentraler har tagit fram.</p> <p>Projektets resultat används som grund vid planeringen och drivandet av de regionala lägescentralerna inom räddningsväsendet.</p>		

**Joint research and development project on regional preparation
supporting the rescue services reform**

**Development of regional situation and command centre activities
(Eastern Finland)**

Publisher	Ministry of the Interior		
Author(s)	Valtteri Korhonen, Matti Arppe, Tomi Raittila, Tuomas Pylkkänen, Mika Siitonen, Joni Himberg, Jani Tanskanen, Pasi Markkanen		
Language	Finnish	Pages	18
Abstract	<p>The joint research and development project “6.1 Development of regional situation and command centre activities (Eastern Finland)”, supporting the rescue services reform, focused on drafting and processing performance requirements for regional situation centre activities. The project utilised the experiences gained from the practical operation of the Rescue Services Situation Centre for Eastern and Southeast Finland (ISTIKE) and the information produced by rescue departments' local situation centres.</p> <p>The project outcome serves as the basis for the planning and implementation of regional rescue services situation centres.</p>		

Sisältö

1	Esittely	7
2	Johdanto	8
3	Työskentelytavat, menetelmät ja aineistot	9
3.1	Kuvaus työskentelytavoista.....	9
3.2	Lähteinä käytetyt aineistot.....	10
4	Tarkempi työn esittely	11
4.1	Hankkeen organisoituminen.....	11
4.2	Hankkeen tavoitteet.....	12
5	Tuotokset	14
5.1	Alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimukset.....	14
6	Johtopäätökset	15

1 Esittely

Tässä raportissa avataan Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi) -hankkeen suunnittelun ja toteutuksen taustoja, tavoitteita sekä johtopäätöksiä. Saimme tuotettua hankkeen kautta lisää arvokasta tietoa ja valmisteluaineistoa alueellisten tilannekeskusten perustamista varten. Valmistelutyötä on vielä edessä, mutta jokainen osa-alue vie pelastustoimea kohti jotain tiettyä tavoitetta, tässä tapauksessa kohti alueellisen tilannekeskustoiminnan käynnistämistä.

Esitän kiitokset koko hankeryhmälle asian eteen tehdystä työstä. Hankehenkilöstön puolesta esitämme kiitokset sisäministeriölle hankkeen mahdollistamisesta. Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan pelastuslaitoksia kiitämme osallisuudesta hanketyöhön ja siitä, että ne tarjosivat asiantuntijaresursseja hankkeen toteuttamiseksi. Suuret kiitokset myös muille hankkeeseen osallistuneille tahoille, esimerkiksi mainittakoon Pelastusopisto sekä muut samaan aikaan käynnissä olleet kehittämishankkeet. Yhteistyön tekeminen on edellytyksenä hankkeiden onnistumiselle, ja voimme iloksemme todeta, että pelastustoimen toimijoiden välillä yhteistyö toimii.

Valtteri Korhonen
Hankepäällikkö
Pohjois-Savon pelastuslaitos

2 Johdanto

”Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)” -hanke toteutettiin osana pelastustoimen uudistusta tukevaa alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanketta. Hankkeen tilaajana oli sisäministeriö ja käytännön toteuttajina Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Karjalan pelastuslaitokset, joista Pohjois-Savon pelastuslaitos vastasi hankkeen toteutuksesta. Hankkeen ohjaus toteutettiin sisäministeriön ja edellä mainittujen pelastuslaitosten edustajien yhteistyönä.

”Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)” -hankkeessa kehitettiin alueellisen tilannekeskuksen mallia. Hanke jatkoi työtä siitä, mihin sisäministeriön julkaisu 21/2018 ”Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi” ja Sisäministeriön julkaisu 2019:7 ”Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset” jäivät.

Hankkeen keskeisenä tehtävänä oli kehittää ja kuvata alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimuksia ja tarvittavia kyvykkyksiä ajantasaisten tietojen pohjalta. Suorituskykyjen kuvaaminen toteutettiin vertaamalla aiemmissa selvitystöissä tuotettuja suorituskykyvaatimuksia toiminnassa olevan alueellisen tilannekeskuksen toimintamalleihin ja tulevaisuuden näkymiin. Laadimme näiden tietojen pohjalta päivitetyn suorituskykyvaatimusten luetteloinnin, jonka jokaista osa-aluetta on tarkasteltu useasta eri näkökulmasta ja käytännön kokemuksiin nojautuen.

Hankkeen tuotosta hyödynnetään pelastustoimen alueellisen tilannekeskustoiminnan jatkosuunnittelussa, jatkovalmistelussa ja käytännön toteutuksessa.

Hanke toteutettiin aikavälillä 18.2.2021 – 31.12.2021.

3 Työskentelytavat, menetelmät ja aineistot

3.1 Kuvaus työskentelytavoista

Hankkeen sisällön rajaus oli ensimmäisiä toimia, joita hankkeen ohjausryhmän ja hankeryhmän kesken sovittiin. Aihealue on kaikkine liittymäpintoineen laaja, joten rajausta oli tehtävä. Päädyimme tekemään ensimmäisen rajauksen siten, että keskityimme ainoastaan alueellisen tilannekeskuksen toimintoihin. Muut samaan aikaan käynnissä olleet hankkeet keskittyivät johtamisen näkökulmaan ja valtakunnalliseen johto-/tilannekeskustoimintaan, joten tämän työn osalta jätimme ne käsittelemättä. Asiat limittyvät kuitenkin vahvasti toisiinsa, joten hankkeiden yhteistyötä oli tehtävä joka tapauksessa.

Toinen tehtävärajaus liittyi suorituskykyvaatimusten käytännön toteutukseen. Päätimme rajata käytännön toteutuksen suunnittelun hankkeen ulkopuolelle, koska hankkeen toteutuksen aikana ei ollut vielä tarkkaa tietoa alueelle keskitettävien toimintojen lainsäädännön tilasta. Myöskään kaikkia teknisiä edellytyksiä toteuttaa tiettyjä toimintoja ei tuolloin vielä ollut. Hankkeen aikana toimialalta puuttui esimerkiksi yhteinen tilannekuvajärjestelmä, joka voisi ratkaista useita suorituskykyvaatimuksiksi kuvattuja ja hankkeen aikana vielä haaveilta tuntuneita toimintoja.

Hankeryhmä muodostui eri pelastuslaitosten edustajista. Työtä tehtiin käytännössä siten, että sovimme yhteisesti pidetyissä hankeryhmän kokouksissa seuraavaksi tehtävät asiat. Jokainen hanketyöntekijä työsti asiaa omassa tahdissaan hankeryhmän kokousten välillä. Korona-aika näkyi työskentelyssä niin, että saimme järjestettyä hankkeen aikana ainoastaan yhden tilaisuuden siten, että koko hankeryhmä pääsi keskustelemaan fyysisesti samassa tilassa. Muutoin kaikki työ tehtiin etäyhteyksien kautta.

Hankeryhmä kokoontui etänä 33 kertaa ja yhden kerran fyysisesti samassa paikassa. Näiden lisäksi oli tapaamisia muiden tilannekeskus-/johtokeskushankkeiden, muiden suorituskykyjä käsittelevien hankkeiden sekä Pelastusopiston edustajien kanssa kahdeksan kertaa etänä ja neljä kertaa fyysisesti samassa paikassa.

Ohjausryhmä kokoontui etäyhteyksien avulla kymmenen kertaa. Ohjausryhmän kokouksissa tarkasteltiin hankeryhmän tekemää työtä ja sovittiin asioista, jotka ohjausryhmä ottaa käsiteltäväikseen seuraavaksi. Päätökset hankkeeseen liittyvistä asioista,

kuten hyväksyntä hankkeelle syntyvistä kustannuksista, tehtiin ohjausryhmän kokouksissa.

Hankkeen tuotoksia esiteltiin kaikkien kehittämishankkeiden yhteisessä webinaarissa hankkeen puolivälin jälkeen, ja hankkeen lopputuotosta esiteltiin hankkeiden yhteisessä loppuseminaarissa.

Hankkeen raportointi ja seuranta toteutettiin sisäministeriön ohjeistuksen mukaisesti Hankesalkku-palvelussa. Hankesalkkuun koottiin tiedot hankkeen etenemisestä kahden kuukauden välein, väliraportti hankkeen puolessavälissä ja loppuraportti hankkeen päättyessä.

3.2 Lähteinä käytetyt aineistot

Tärkeimpinä lähteinä käytettiin sisäministeriön julkaisuja 21/2018 ”Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi” ja 2019:7 ”Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset”. Näiden dokumenttien lisäksi hyödynsimme ISTIKE-päivystysohjetta niiltä osin, kuin se soveltui tähän hanketyöhön.

Suurin osa hankkeelle käytetystä työajasta kului tietojen hankintaan. Keräsimme tietoa eri keinoin muun muassa edellä mainituista kirjallisista dokumenteista, käytännön kokemuksista, ohjeistuksista, keskusteluista ja tapaamisista alan henkilöiden kanssa sekä käytännön toimintojen testaamisesta Pelastusopistolla.

Hankkeessa tehtiin myös kaksi kyselyä ISTIKE-alueen pelastuslaitosten henkilöstöille. Kyselyt muotoiltiin siten, että toinen oli suunnattu pelastustoiminnan johtajana työskenteleville henkilöille ja toinen oman toimen ohella työskennelleille ISTIKE-päivystäjille. Kyselyissä selvitettiin pelastuslaitosten operatiivisen väen näkemyksiä alueellisesta tilannekeskuksesta ja toiveita tulevaisuuden toiminnalle. Kyselyt antoivat vahvistusta olettamuksille, joita hankeryhmä oli käsitellyt työn aikana.

Hankeryhmän koostuminen neljän pelastuslaitoksen henkilöstöstä tuotti lisäarvoa siten, että jokainen toi työhön mukanaan oman pelastuslaitoksensa näkemykset ja kokemukset.

4 Tarkempi työn esittely

4.1 Hankkeen organisoituminen

Hankkeen suunnittelu aloitettiin loka-marraskuussa 2020, kun tieto pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden hausta tuli ilmi. Pohjois-Savon pelastuslaitos valikoitui hankesuunnittelun päävastuulliseksi tahoksi, koska Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten tilannekeskustoimintaa (ISTIKE) oli kaaavailtu keskitettäväksi Pohjois-Savon pelastuslaitoksen vastuulle. Hankesuunnitelman laadinnassa tehtiin yhteistyötä ISTIKE-alueen pelastuslaitosten edustajien kanssa.

Hankkeen organisoituminen käynnistyi heti hankesopimuksen allekirjoittamisen jälkeen 18.2.2021. ISTIKE-alueen pelastuslaitosten yhteinen kanta oli, että hankkeen vetäjän tulee löytyä Pohjois-Savosta. Tästä syystä Pohjois-Savon pelastuslaitos laittoi hankepäällikön tehtävän sisäiseen hakuun. Valmiuskoordinaattori Valtteri Korhonen valittiin hankepäällikön tehtävään 8.3.2021 alkaen.

Hankkeelle oli tarpeen asettaa ohjausryhmä. Ohjausryhmän jäseniksi valikoituivat lopulta seuraavat henkilöt:

- Tommi Luhtaniemi, sisäministeriö
- Rami Ruuska, sisäministeriö
- Paavo Tiitta, Pohjois-Savon pelastuslaitos
- Jani Kareinen, Etelä-Karjalan pelastuslaitos
- Tuomo Halmeslahti, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Pasi Markkanen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos

Hanke haluttiin sitoa vahvasti olemassa olevaan neljän pelastuslaitoksen kattavaan tilannekeskustoimintaan (ISTIKE), jotta saisimme hyödynnettyä käytännön toiminnasta saadut kokemukset. Tämän vuoksi oli luontevaa, että hankkeen käytännön toteuttajiksi kerättiin hankehenkilöstöä ISTIKE-alueen pelastuslaitoksista. Hankepäällikön tehtävä määriteltiin kokoaikaiseksi. Muut hankehenkilöt osallistuivat hankkeeseen pääsääntöisesti osa-aikaisesti omien toimiansa ohella ja vaihtelevalla osuudella työajastaan. Suunnitteluvaiheessa tavoitteena oli hanketyöntekijöiden 50 prosentin työajankäyttö. Hankeryhmä täydentyi kevään ja syksyn aikana siten, että sen työskentelelyyn osallistuivat lopulta seuraavat henkilöt:

- Valteri Korhonen, Pohjois-Savon pelastuslaitos
- Matti Arppe, Pohjois-Savon pelastuslaitos
- Tomi Raittila, Pohjois-Savon pelastuslaitos
- Tuomas Pylkkänen, Etelä-Karjalan pelastuslaitos
- Mika Siitonen, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Joni Himberg, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Jani Tanskanen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
- Pasi Markkanen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos

4.2 Hankkeen tavoitteet

Alueellisten tilannekeskusten perustaminen on ollut esillä pelastusalalla jo pidemmän aikaa. Yhdenmukaisen ja tehokkaan tilannekeskustoiminnan tarve on havaittu aiempien selvitystöiden yhteydessä. Nyt toteutettu hanke oli jatkumoa aiemmin tehdyille työille. Jatkoimme suorituskykyjen määrittelyä hankkeen aikaisten tietojen pohjalta ja toiminnassa olevan alueellisen tilannekeskuksen kokemuksia hyödyntäen.

Hankkeen keskeisinä tavoitteina olivat pelastustoimen tilannekeskustoiminnan kehittäminen muuttuvan toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti sekä alueellisen 24/7-tilannekeskuspalvelun luominen. Hanke tuli kytkeä pelastustoimen paikallisiin, alueellisiin ja valtakunnallisiin tilannekeskustoimintoihin sekä yhteensovittaa muiden vastaavien hankkeiden kanssa.

Hankkeessa on ollut tarkoitus pilotoida ja luoda toimintamalli alueelliseksi 24/7-tilannekeskukseksi. Samalla noin seitsemän vuotta toiminut Itä-Suomen tilannekeskustoiminta kehittyisi yhdeksi alueelliseksi tilannekeskukseksi valtakunnallisessa tilannekeskusverkostossa. Tähänastisesta ISTIKE-toiminnasta hankitut tiedot ja taidot on syytä hyödyntää ja samalla vahvistaa uutta kokemusta yhdessä paikassa 24/7/365 toimivasta tilannekeskuksesta.

Tilannekeskuksen kokoama ja jakama tilannekuvan kehittäminen ja syventäminen olivat yksiä kehitystyön kohteita. Esimerkiksi moniviranomaistehtävissä tilannekuvan rooli korostuu, ja sen tehokas käyttäminen tukee viranomaisyhteistyötä. Samoin on myös pitkäkestoisissa ja maakuntien rajat ylittävissä tehtävissä (esimerkiksi suuret metsäpalot), joissa osallisina voi olla resursseja laajalta alueelta.

Hankkeen tavoitteena oli laatia toimintamalli, joka on käytettävissä muiden alueiden tilannekeskusten perustamis-, käynnistys- ja operointivaiheissa.

Hankesuunnitelmassa oli maininta, että hankkeessa paitsi tuotettaisiin taustamateriaalia, myös käynnistettäisiin yhteen paikkaan keskitettävää 24/7 toimivaa alueellista tilannekeskustoimintaa. Tarkensimme tavoitteita hankkeen käynnistyessä ja hankkeen aikana siten, että kehittämishanke pysyi erillisenä operatiiviseen tilannekeskustoimintaan nähden. Tarkennuksen taustalla olivat ohjeistukset hankkeen määrärahojen käytöstä: ne oli osoitettava puhtaasti kehittämishankkeelle, ei operatiiviseen toimintaan. Tämän vuoksi varsinainen operatiivisen yhteen paikkaan kiinteästi perustetun 24/7 tilannekeskuksen syntyminen tapahtui erillään hankkeesta Pohjois-Savon pelastuslaitoksella.

Suunnitelmassa mainittiin myös, että hankkeen aikana suunnitellaan johtamiselementin tulemistä osaksi kehitystyötä. Tämäkin tarkentui hanketyön aikana kun todettiin, että hankkeessa ei kannattanut tehdä samaa työtä, jota toisessa hankkeessa alettiin tehdä. Pidimme sisällön rajauksen tiukasti tilannekeskustoiminnoissa, eikä hankkeen aikana tarkasteltu johtokeskustoimintoja. Asiat toki limittyvät toisiinsa, ja useita samoja toimintoja tehdään niin tilannekeskus- kuin johtokeskustoiminnan sisällä, mutta tämän hankkeen näkökulma oli, että tilannekeskus ei sisällä pelastustoiminnan johtamisen elementtiä vaan ainoastaan tukipalveluja pelastustoimen tehtävien suorittamiseen.

5 Tuotokset

5.1 Alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimukset

Hankkeen pääasiallinen tuotos on ”Alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimukset” -dokumentti. Dokumentissa on keskitytty tarkastelemaan ja kuvaamaan suorituskykyvaatimuksia, jotka koskettavat jokaista pelastustoimen alueellista tilannekeskusta.

Hankedokumentissa on listattu kaikkiaan 32 suorituskykyvaatimusta. Jokainen suorituskykyvaatimus on jaettu neljään osaan: tausta/kuvaus, perustelu, kyvykkyys ja toimintamalli. Tausta/kuvaus -osiossa kuvataan taustaa kyseiselle suorituskykyvaatimukselle. Perusteluihin on haettu lakeihin, asetuksiin ja ohjeistuksiin kirjattuja perusteluja suorituskyvyille. Perusteluja voi olla myös muita, kuten esimerkiksi käytännön toiminnassa hyväksi havaittuja toimintamalleja. Kyvykkyydellä tarkoitetaan kykyä toimia tarkoituksenmukaisella tavalla, jotta vaikutustavoitteet saavutetaan. Kyvykkyysien tulee olla rakennettuina ja toiminnassa, jotta haluttu suorituskyky voidaan saavuttaa. Toimintamalliin on kuvattu esimerkinomaisesti toteutustapoja, joilla suorituskyky voidaan rakentaa.

Kaikki suorituskykyvaatimukset on mietitty siten, että ne on järkevää toteuttaa alueellisen tilannekeskuksen toimintoina. Työn taustalla on käytetty kokemuksia ISTIKE-toiminnasta, keskusteluja tilannekeskushenkilöiden kanssa eri puolilta Suomea ja hankeryhmän asiantuntija-arvioita toimintojen soveltuvuudesta alueelliseen tilannekeskukseen. Dokumentin ulkopuolelle on jätetty sellaiset suorituskykyvaatimukset, joiden toteuttaminen on tämänhetkisen tiedon perusteella katsottu haasteelliseksi. Lainsäädäntö ja pelastusalan toiminnot kehittyvät koko ajan, joten suorituskykyvaatimusten lista päivittyy aikanaan joka tapauksessa.

6 Johtopäätökset

Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi) -hankkeen tarkoituksena oli jatkaa pohjan luomista alueellisen tilannekeskuksen kehittämiseksi. Kehitystyön tuotoksena tuotettiin hankedokumentti, jossa uudistuksen edellyttämiä suorituskykyvaatimuksia purettiin pienempiin osiin. Sisäministeriön julkaisu 2019:7 ”Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset” toimi merkittävimpänä tarkastelua ohjaavana julkaisuna. Hankkeen tuottama dokumentti on vasta yksi osa-alue tilannekeskuspalveluiden kehittämisessä. Varsinkin käytännön toteutuksen suunnittelu vaatii vielä tarkempaa valmistelua. Hankeryhmä havaitsi työskennellessään, että joidenkin suorituskykyvaatimusten kohdalla on haasteita. Hankkeen aikana voimassa olleet lait tai asetukset vaativatkin päivittämistä, jotta kaikkiin suorituskykyvaatimuksiin pystytään tulevaisuudessa vastaamaan.

Alueellinen tilannekeskustoiminta on taloudellisesti järkevää toimintaa. Samojen toimintojen ja suorituskykyjen saavuttaminen jokaisen pelastuslaitoksen omana palveluntuotantona maksaisi merkittävästi enemmän kuin keskitetty alueellinen tilannekeskustoiminta. Keskittämällä saavutetaan myös muita etuja. Henkilöstön osaaminen on paremmin hallittua, toiminnoista on mahdollista rakentaa yhdenmukaisia kaikkien tilannekeskusten välillä, yhteistyö muiden toimijoiden tilannekeskusten välillä on sujuvampaa ja niin edelleen. Jokaiselle pelastuslaitokselle tulee kuitenkin jäädä edelleen kyky perustaa tilanne-/johtokeskustoiminnot tilanteen niin vaatiessa, mutta päivittäisten tehtävien tukemiseen ja yleisen tilannekuvan ylläpitämiseksi alueellinen tilannekeskus on kaiken kaikkiaan tehokas toimintamuoto.

ISTIKE-toiminnasta saatujen kokemusten perusteella voidaan todeta, että osa suorituskykyvaatimuksista on järkevää tuottaa pelastuslaitoksilla itsenäisesti eikä alueellisen tilannekeskuksen toteuttamina. Hankedokumenttiimme on kirjattu esimerkiksi suorituskykyvaatimuksia, joihin liittyy kansalaisille suunnattua asiakaspalvelua. Kokemuksemme perusteella suoraan kansalaisten kanssa käytävä asiakaspalvelu ei kuulu alueellisen tilannekeskuksen tehtäviin, vaikka keskitetyllä asiakaspalvelulla saavutetaisiinkin etua muun muassa tasalaatuisen palvelun tuottamiseksi. Näkemyksemme mukaan palvelu tulisi tuottaa omana palvelukokonaisuutena joko paikallisilla pelastuslaitoksilla tai muulla valtakunnallisesti keskitetyllä mallilla. Kansalaisille suunnattu asiakaspalvelu vaatii osaamista ja resursseja. Yksi alueellisten tilannekeskusten eduista on, että toimintoja voidaan tarvittaessa hajauttaa eri tilannekeskuksille. Asiakaspalvelun hajauttaminen muualle voi kuitenkin olla haastavaa paikallisen osaamisen puuttumisen vuoksi.

Suorituskykyvaatimukset on dokumentissa käsitelty siten, että niiden toteuttaminen alueellisessa tilannekeskuksessa on katsottu mahdolliseksi ja toimintaan soveltuvaksi.

Hanketyön aikana käsiteltiin useita muitakin suorituskykyvaatimuksia ja kyvykkyyksiä, jotka eivät päätyneet hankkeen tulokset kokoavaan dokumenttiin. Esimerkiksi tiettyjen tietojärjestelmien pääkäyttäjyys on ollut esillä usealla pelastuslaitoksella niin, että sitä voisi yhdistää alueelliseen tilannekeskukseen. Asia voi olla sinänsä hyvä ja järkevä, mutta käytännön haasteet estävät kyseisen toiminnon käyttöön ottamisen. Tietojärjestelmien pääkäyttäjyys vaatii erityisosaamista juuri kyseiseen asiaan sekä ymmärrystä järjestelmien toiminnasta ja tehtyjen muutosten vaikutuksista. Myös lainsäädäntöön liittyvät asiat ja rekisterinpidolliset seikat saattavat estää tämänkaltaisen yhdistetyn toiminnan toteuttamisen.

Havaitsimme hanketyön aikana usein, että käsitteet ”tilannekeskus” ja ”johtokeskus” menevät sekaisin. Olemme keskittyneet vain alueellisen tilannekeskuksen kyvykkyyksivaatimukseen, vaikka ne sivuavatkin johtokeskuksen kyvykkyyksiä. Koska hankkeessa ei keskitytty johtokeskusten kyvykkyyksiin, dokumentissa ei ole huomioitu johtamista muuten kuin johtamisen tukipalvelun tuottamisessa. Myös useiden muiden käsitteiden kanssa havaittiin puutteita ja epäselvyyksiä. Alan käsitteistö on toistaiseksi hajanaista, joten on toivottavaa, että alalle saadaan luotua kattava yhteinen sanasto ja käsitteistö.

Alueellisen tilannekeskuksen henkilöstön on oltava osaavaa, sitoutunutta ja toimialaan perehtynyttä. Kyvykkyyksivaatimukset ovat laaja kokonaisuus, joka tulee hallita koko tilannekeskustoiminnassa myös henkilöstön osalta. Vauhdilla kehittyvien tietoteknisten järjestelmien ja laitteiden vuoksi osaamisvaatimuksissa korostuvat myös tietotekniset taidot ja valmiudet. Pelastusopistolla olisi luonteva rooli tilannekeskushenkilöstön koulutuksessa. Pelastusopisto kykenee tuottamaan yhtenäistä ja tasalaatuaista koulutusta riippumatta siihen osallistuvan henkilön tilannekeskusalueesta. Henkilöstölle on syytä järjestää säännöllisiä osaamiskartoituksia ja koulutuksissa on syytä keskittyä osaamiskartoituksissa havaittuihin seikkoihin.

Hankedokumenttiin kirjattu kyvykkyyksivaatimus tiedonsaantioikeuksista edellyttää, että tilannekeskuksen työntekijät on nimettävä pelastusviranomaisiksi. Tällä tavoin henkilöstöllä on edellytykset käyttää niitä tiedonsaantioikeuksia, jotka annetaan pelastuslaissa pelastusviranomaiselle.

Alueellisen tilannekeskuksen henkilöstöresurssi tulee mitoittaa siten, että tilannekeskuksen tehtävät kyetään hoitamaan niin hälytystehtävien kuin poikkeus- ja häiriötilanteiden aikana. Eri tilannekeskusten henkilöresurssit ovat ymmärrettävästi erilaiset muun muassa alueiden asukaspuhjan, tehtävämäärien ja mahdollisten erityisvastuualueiden vuoksi. Resurssien mitoituksessa tulee kuitenkin huomioida, että tilannekeskusten on kyettävä verkottuneeseen toimintaan ja tarvittaessa paikkaamaan toistensa toimintaa esimerkiksi ruuhka- tai häiriötilanteessa. Myös loma-ajat ja mahdolliset sairauspoissaolot on huomioitava henkilöstöresurssia suunniteltaessa.

Alueellisen tilannekeskuspalvelun tuottamisen turvaamiseksi olemme kirjanneet kyvykkyysvaatimukseksi kyvykkyyden siirtää alueellisen tilannekeskuspalvelun tuottaminen jollekin muulle alueelliselle tilannekeskukselle. Tämä edellyttää, että kaikissa alueellisissa tilannekeskuksissa tuotetaan palvelua jokseenkin yhdenmukaisilla ohjeistuksilla ja toimintatavoilla. Verkottunut palvelutuotanto mahdollistaa toimintojen osittaisen tai kokonaan siirtämisen toiselle tilannekeskukselle. Tällä toimintatavalla saavutetaan muitakin etuja, kuten yhdenvertainen ja tasalaatuinen palvelun tuottaminen. Alueellisten tilannekeskusten on tehtävä tiivistä yhteistyötä yhtenäisten toimintatapojen luomiseksi ja ylläpitämiseksi. Toiminnan täytyy olla koordinoitua ja tilannekeskusten on organisoiduttava ja verkostoiduttava keskenään. Valtakunnallinen tilanne-/johtokeskus voisi toimia koordinaatiovastuussa ja ohjata alueellisia tilannekeskuksia yhtenäiseen palveluntuotantoon.

Tietotekniset järjestelmät ja niiden toimivuus ovat nykypäivän toiminnan kannalta kriittisiä. Lähes kaikkiin tilannekeskuksen tuottamiin palveluihin tarvitaan jotain tietoteknisiä järjestelmiä. Jotta palvelu voitaisiin tuottaa tehokkaasti, tietoteknisten järjestelmien suunnittelu on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitosten, tilannekeskusten, muiden toimijoiden tai yhteistyöviranomaisten, aiheeseen liittyvien hankkeiden ja tietoteknisiä järjestelmiä tuottavan tai ylläpitävän tahon kanssa.

Alueellisen tilannekeskuksen pelastuslaitokset ovat avainasemassa laadukkaan palvelun tuottamisessa. On välttämätöntä, että alueen pelastuslaitokset toimivat yhteistyössä laadukkaan tilannekeskuspalvelun kehittämiseksi ja toiminnan ylläpitämiseksi. Lisäksi laadukkaan palvelun tuottamiseksi on tärkeää, että yhteistyötä tehdään muiden toimialojen tilannekeskusten kanssa. Yhteistyötä voidaan tiivistää esimerkiksi säännöllisillä toiminnan kehittämiskokouksilla. Käytännön toimintaa, osaamista ja verkottuneisuutta pystytään pitämään yllä esimerkiksi viikoittaisilla moniviranomaispalaverilla, joiden tarkoitus on jakaa yhteistä tilannekuvaa eri toimijoille ja edistää niiden välistä yhteistyötä.

Hankkeen tuotos antaa valmiuksia alueellisen tilannekeskuspalvelun tuottamiseksi. Valtakunnallisesti toimivien ja yhdenmukaisten ratkaisujen luominen vaatii kuitenkin vielä kehittämistä ja suunnittelua. Esimerkiksi monet käytännön toteutukseen liittyvät seikat vaativat jatkovalmistelua. Häiriötilanteisiin varautuminen ja poikkeusolojen toimintojen suunnittelu vaativat erityistä huomiota jatkovalmistelun edetessä. Alueellisen tilannekeskustoiminnan kaltainen kriittinen toiminta tulee pystyä pitämään yllä kaikissa turvallisuustilanteissa.

Varsinainen toiminnan toteutuksen suunnittelu rajattiin tämän hankkeen ulkopuolelle. Jotta tarpeellisiin suorituskykyihin voidaan päästä, toteutus tulee suunnitella harkitusti ja ohjatusti valtakunnallisella tasolla. Jatkokehityshanke mahdollistaisi työn edelleen kehittämisen käytännön toimintojen suuntaan luomalla ohjeistuksia toteutukseen.

Joka tapauksessa on tarpeen, että jatkovalmistelu tehdään koordinoitusti ja suunnitelmallisesti, jotta toiminnot eivät lähde ohjautumaan alueilla eri tavoin. Näin voidaan saavuttaa tilanne, jossa kaikkien alueellisten tilannekeskusten suorituskyvyt ovat yhteismitalliset ja toiminnot keskenään vertailukelpoisia.